

در یک پژوهش بررسی شد؛ ۴ سناریو برای پرداخت یارانه نقدی

به گزارش اقتصاد شرق؛ یک پژوهش، اثرات تغییر سطح یارانه نقدی بر شاخص‌های نابرابری و توزیع درآمد خانوارهای شهری را در ۴ سناریو بررسی کرده است. این ۴ سناریو در قالب «پرداخت سرانه ۷۰ هزار تومان به خانوارهای دهک اول تا دهک پنجم»، «پرداخت سرانه ۷۰ هزار تومان به خانوارهای دهک اول تا دهک هفتم»، «پرداخت سرانه ۹۰ هزار تومان به خانوار دهک اول تا پنجم» و «پرداخت سرانه ۱۱۰ هزار تومان به خانوارهای اول تا پنجم» طراحی شده است. مطابق گزارش، یارانه جدید، ماهانه به افراد پرداخت می‌شود. با بررسی‌های صورت‌گرفته در این گزارش، با اجرایی شدن تمام این چهار سناریو نسبت‌های مخارج دهک‌ها و ضریب جینی نسبت به قبل کاهش خواهند شد؛ اما بیشترین میزان

کاهش مربوط به «سناریوی چهارم» است. البته این سناریوها بدون توجه به «روش‌های تامین مالی بودجه» و «بررسی اثرات تورمی» بوده که از دید پژوهشگر نیاز به مطالعات تکمیلی در این زمینه وجود دارد. اگرچه به‌طور اجمالی می‌توان گفت که روش نادرست تامین مالی این یارانه‌ها می‌تواند اثر مثبت آن را خنثی کند.

بازوی پژوهشی سازمان برنامه و بودجه کشور در چهار سناریوی پرداخت یارانه نقدی و تبعات آن را بررسی کرده است. این چهار سناریو عبارتند از: پرداخت یارانه نقدی جدید سرانه و ماهانه 70 هزار تومانی به خانوارهای دهک‌های اول تا پنجم، پرداخت یارانه نقدی 70 هزار تومانی به خانوارهای دهک‌های اول تا هفتم، پرداخت یارانه نقدی 90 هزار تومانی به خانوارهای دهک‌های اول تا پنجم و پرداخت یارانه نقدی 110 هزار تومانی به خانوارهای دهک‌های اول تا پنجم. بر اساس نتایج این پژوهش هر چهار سناریو سبب کاهش نسبت مخارج خانوارها و ضریب جینی می‌شود، اما در میان این سناریوها، بیشترین تغییرات کاهش مربوط به سناریوی چهارم است. به عبارت دیگر، بیشترین میزان سرانه یارانه جدید یعنی 110 هزار تومان برای دهک‌های اول تا پنجم، بیشترین اثر حمایتی را در پی خواهد داشت. البته این گزارش معتقد است در خصوص منابع مورد نظر و اثرات تورمی باید پژوهش بیشتری در نظر گرفته شود.

اهمیت یارانه نقدی در رفاه خانوار

یکی از بحث‌هایی که در 2 یا 3 سال اخیر در حوزه سیاست‌های حمایتی از خانوارها مطرح شده است، پرداخت یارانه نقدی جدید به‌منظور حفظ سطح رفاه و کمک به معیشت خانوار است. یک جنبه مهم پرداخت یارانه نقدی کمک به هموار شدن توزیع درآمد و کاهش نابرابری‌هاست. مسلماً این جنبه توسط پرداخت همگانی یارانه نقدی نه تنها به‌سختی حاصل می‌شود، بلکه می‌توان گفت که پرداخت همگانی، سوی مخالف عدالت در توزیع قرار دارد. بر این اساس، مرکز پژوهش‌های توسعه و آینده‌نگری با استفاده از داده‌های خام بودجه خانوار مرکز آمار ایران در سال 99، در گزارشی با عنوان «برآورد اثرات

اعطای یارانه‌های نقدی جدید بر شاخص‌های توزیع درآمد خانوارهای شهری در سناریوهای مختلف» به ارزیابی آثار پرداخت یارانه بر مبنای داده‌های مذکور در قالب چهار سناریوی مختلف پرداخته است.

شاخص‌ها ارزیابی شکاف رفاه خانوارها

یکی از شاخص‌های مورد استفاده برای بیان میزان نابرابری در اقتصاد، ضریب جینی است. این شاخص که برای تحلیل وضعیت توزیع درآمد به طور معمول مورد استفاده قرار می‌گیرد، در حالت برابری کامل عدد صفر و در وضعیت نابرابری کامل کمیت یک را اختیار می‌کند، بنابراین کاهش ضریب جینی به معنی بهبود توزیع درآمد است.

علاوه بر ضریب جینی، استفاده از نسبت‌های درآمد (مخارج کل) دهک‌های بالایی به دهک میانی یا به دهک اول نیز بیانگر نحوه توزیع متغیر درآمد در بین گروه‌ها یا دهک‌هاست. کاهش این نسبت‌ها (دهک‌های بالایی توزیع به دهک‌های پایین توزیع) به معنی بهبود توزیع برای متغیر مورد نظر (مثلا درآمد) است. در این مطالعه برای بررسی اثرات اعطای یارانه‌های نقدی بر توزیع درآمد از شاخص ضریب جینی، نسبت درآمد (مخارج کل) دهک نهم به دهک اول، نسبت درآمد (مخارج کل) دهک نهم به دهک پنجم و نسبت درآمد (مخارج کل) دهک پنجم به دهک اول استفاده شده است. به عنوان مثال، بررسی‌ها در این گزارش نشان می‌دهد که نسبت مخارج کل دهک نهم به مخارج کل دهک اول، برابر $5/2$ است؛ یعنی مخارج سالانه دهک نهم کمی بیش از 5 برابر مخارج دهک اول است. نسبت مخارج دهک نهم به دهک پنجم $2/3$ و برای دهک پنجم به دهک اول حدود $2/2$ به دست آمده است. همچنین نسبت مخارج صدک هفتاد و پنجم به صدک پنجاهم $2/3$ برآورد شده است. محاسبات این پژوهش نشان می‌دهد که ضریب جینی مخارج کل مقدار $0/365$ است. قابل توجه است از آنجاکه درآمد (مخارج کل) دهک دهم بسیار بزرگ‌تر از دهک‌های دیگر حتی دهک نهم بوده و مقدار مخارج کل این دهک در قسمت انتهایی توزیع چوله به راست قرار می‌گیرد، در ادبیات کاربردی بررسی

وضعیت توزیع درآمد، دهک دهم را برای مقایسه به کار نمی‌برند.

روش محاسبه مبلغ یارانه نقدی جدید

بازوی پژوهشی سازمان برنامه و بودجه کشور، در این مطالعه به محاسبه مبلغ یارانه نقدی پرداخته است. کارشناسان این مقاله برای محاسبه سناریوهای رقم یارانه پرداختی، از مخارج کل یا از مخارج خوراکی‌ها استفاده کرده‌اند. از آنجا که ارقام محاسبه شده برای پرداخت برحسب مخارج کل بالا به نظر می‌رسد، بنابراین، از مخارج خوراکی‌ها به عنوان پایه محاسبه استفاده شده است. در محاسبه این پژوهش، از افزایش قیمت خوراکی‌ها در مخارج خانوارها به عنوان پایه محاسبه استفاده شده است. در نتیجه محاسبات این پژوهش نشان می‌دهد که «سرانه میزان پرداختی برحسب مخارج خوراکی‌ها» از ارقام 70 هزار و 697 تومان به صورت سرانه و ماهانه برای دهک اول شروع شده و به حداکثر حدود 120 هزار تومان برای دهک نهم می‌رسد. بنابراین انتخاب ارقام پرداختی را می‌توان با یک کف 70 هزار تومان، یک رقم میانی 90 هزار تومان و یک رقم 110 هزار تومان به عنوان سقف پرداختی در نظر گرفت.

اثرات یارانه جدید نقدی بر توزیع درآمد

برای ارزیابی اثرات اجرای پرداخت یارانه نقدی جدید بر شاخص‌های توزیع درآمد، چهار گزینه سیاستی در نظر گرفته شده است. این چهار گزینه عبارتند از: (1) پرداخت یارانه نقدی جدید سرانه و ماهانه 70 هزار تومانی به خانوارهای دهک‌های اول تا حداکثر مخارج کل دهک پنجم شهری، (2) پرداخت یارانه نقدی جدید سرانه و ماهانه 70 هزار تومانی به خانوارهای دهک‌های اول تا حداکثر مخارج کل دهک هفتم شهری، (3) پرداخت یارانه نقدی جدید سرانه و ماهانه 90 هزار تومانی به خانوارهای دهک‌های اول تا حداکثر مخارج کل دهک پنجم شهری و (4) پرداخت یارانه نقدی جدید سرانه و ماهانه 110 هزار تومانی به خانوارهای دهک‌های اول تا حداکثر مخارج کل دهک پنجم شهری.

سناریوی اول: در این سناریو به هر خانوار شهری در دهک‌های اول تا پنجم به طور سرانه مبلغ 70 هزار تومان یارانه نقدی جدید پرداخت خواهد شد. بررسی‌ها نشان می‌دهد که میانگین مخارج کل خانوارهای شهری پس از اعطای یارانه نقدی جدید افزایش خواهد یافت. تحت این سناریو نسبت مخارج دهک نهم به دهک اول کاهش می‌یابد. این تغییر کاهشی در نسبت مخارج دهک نهم به دهک پنجم به میزان خیلی کمتری دیده می‌شود. برآیند اثرات اعمال این سیاست، کاهش نسبت‌های نابرابری است که می‌توان آن را در افزایش ضریب جینی مشاهده کرد. به طوری که ضریب جینی از $0/365$ به $0/348$ کاهش خواهد یافت؛ یعنی با اعمال این سیاست، نابرابری کاهش می‌یابد.

سناریوی دوم: این سناریو از نظر مبلغ پرداختی مانند سناریوی اول بوده اما از نظر تعداد خانوارها، سطح پوشش از پنج دهک اول به هفت دهک افزایش یافته است. در این سناریو به هر خانوار شهری در دهک‌های اول تا هفتم به طور سرانه مبلغ 70 هزار تومان یارانه نقدی جدید پرداخت خواهد شد. بر اساس برآوردهای این مقاله، میانگین مخارج کل خانوارهای شهری پس از اعطای یارانه نقدی جدید افزایش خواهد یافت. تحت این سناریو نسبت مخارج دهک نهم به دهک اول کاهش می‌یابد. این تغییر کاهشی در نسبت مخارج دهک نهم به دهک پنجم به میزان خیلی کمتری دیده می‌شود. برآیند اثرات اعمال این سیاست، کاهش نسبت‌های نابرابری است که می‌توان آن را در افزایش ضریب جینی مشاهده کرد، به طوری که ضریب جینی از $0/365$ به $0/347$ کاهش خواهد یافت؛ یعنی با اعمال این سیاست، نابرابری کاهش می‌یابد.

سناریوی سوم: این سناریو از نظر سطح پوشش یا خانوارهای مشمول دریافت یارانه مانند سناریوی اول بوده ولی میزان یارانه پرداختی به 90 هزار تومان افزایش یافته است. در این سناریو به هر خانوار شهری در دهک‌های اول تا پنجم به طور سرانه مبلغ 90 هزار تومان یارانه نقدی جدید پرداخت خواهد شد. بر اساس محاسبات این مطالعه، پس از اعمال این سناریو، میانگین مخارج کل افزایش می‌یابد. با اجرای این گزینه سیاستی، نسبت مخارج دهک نهم به دهک اول کاهش می‌یابد. این تغییر کاهشی در نسبت مخارج دهک نهم به

دهک پنجم به میزان خیلی کمتری دیده می‌شود. برآیند اثرات اعمال این سیاست، کاهش نسبت‌های نابرابری است که می‌توان آن را در افزایش ضریب جینی مشاهده کرد، به طوری که ضریب جینی از $0/365$ به $0/344$ کاهش خواهد یافت؛ یعنی با اعمال این سیاست نابرابری کاهش می‌یابد.

سناریوی چهارم: این سناریو از نظر سطح پوشش یا خانوارهای مشمول دریافت یارانه مانند سناریوی اول بوده اما میزان یارانه پرداختی به 110 هزار تومان افزایش یافته است. در این سناریو به هر خانوار شهری در دهک‌های اول تا پنجم به طور سرانه مبلغ 110 هزار تومان یارانه نقدی جدید پرداخت خواهد شد. پس از اعمال این سناریو، میانگین مخارج کل افزایش می‌یابد. با اجرای این گزینه سیاستی نسبت مخارج دهک نهم به دهک اول کاهش می‌یابد. تغییر کاهشی در نسبت مخارج دهک نهم به دهک پنجم به میزان کمتری خواهد بود. ضریب جینی نیز از $0/365$ به $0/339$ کاهش خواهد یافت؛ یعنی با اعمال این سیاست نابرابری کاهش می‌یابد.

جواب تست افزایش یارانه نقدی

نتایج حاصل از اعمال تمامی چهار سناریو حاکی از آن است که نسبت‌های مخارج دهک‌ها و ضریب جینی همگی کاهش خواهند داشت، اما میزان کاهش برحسب سناریوهای مختلف، متفاوت است. بررسی نتایج نشان می‌دهد که به غیر از نسبت مخارج دهک نهم به دهک پنجم، بیشترین تغییرات کاهشی مربوط به سناریوی چهارم است. از سوی دیگر، در این سناریو بیشترین میزان سرانه یارانه جدید یعنی 110 هزار تومان برای دهک‌های اول تا پنجم در نظر گرفته شده است. بنابراین چنانچه بودجه کافی برای کل پرداخت این سناریو در دسترس باشد، این سناریو در اولویت اول قرار خواهد گرفت. پس از سناریوی چهارم، سناریوی سوم از لحاظ میزان درصد تغییرات کاهشی در رتبه دوم قرار می‌گیرد که مبلغ سرانه پرداختی کمتر از سناریوی چهارم و بیشتر از سناریوی اول و دوم دارد. سناریوهای دوم و اول در اولویت‌های بعدی قرار خواهند گرفت، البته این اولویت‌بندی

بدون توجه به بودجه موردنیاز بوده و تنها بر اساس میزان و درصد کاهش در نسبت‌های نابرابری و ضریب جینی مشخص شده است.

منبع: دنیای اقتصاد